

SVATÍ V KATECHEZI A VE VÝUCE NÁBOŽENSTVÍ

MARIE ZIMMERMANNOVÁ

Dvacáté výročí svatořečení Anežky České a pozornost zaměřená na sv. Jana Maria Vianneye v souvislosti s rokem kněží povede mnohé katechety a učitele náboženství k tomu, aby se těmto osobnostem věnovali při setkáních s dětmi a s mladými lidmi. Připomínání historie a ocenění hodnoty tradice naší církve může být pro náš současný život z víry velmi oživující a vyzývající k přemýšlení. Můžeme tak mladším generacím přiblížit víru, která není těžkým břemenem, ale poskytuje nám čas zabývat se skutečnostmi, jež jsou podstatné pro život společnosti. To však vyžaduje inteligentní a přitažlivý teologický přístup, který osloví.

Význam svatých v dějinách společnosti a církve

Ve školním vyučování dějepisu se k dějinám obvykle přistupuje jako k prezentaci tzv. politických dějin. Ty jsou vykládány jako sled událostí o tom, kdy a kdo měl kde moc, jak o ni bojoval, vítězil, prohrával... Společenské souvislosti se uvádějí jen povrchně. Tyto souvislosti jsou však velmi podstatné pro porozumění člověku a jeho schopnosti žít a vytvářet lidskou společnost jako takovou. Tento přístup volí tzv. sociální dějiny, které si na prvním místě všímají vývoje společenských vztahů a struktur. Války i jiné události jsou konkrétním projevem těchto vztahů.

Podle biblických zpráv o stvoření světa Bůh Stvořitel chtěl, aby si člověk zemi podmanil a nad ní panoval (srov. Gn 1, 28). Podmaněním země je míněno nejvyšší postavení člověka nad všemi tvory a stvořenými skutečnostmi a vládou je míněna správa stvořeného světa - úkol obdělávat a chránit (srov. Gn 2, 15). Adam a Eva zastupují celé lidstvo, proto je zřejmé, že se na tomto poslání podílejí všichni lidé, a to buď svojí spoluprací, nebo mařením společného díla.

Církev je Bohem shromážděné společenství, které věří ve vykupitelské dílo Ježíše Krista a jeho pokračování ve světě působením Ducha Svatého a lidské spolupráce s ním. Bůh svým vykupitelským dílem obnovuje svět i lidskou společnost v souladu se svým původním záměrem. Svatí jsou členy tohoto společenství a mají na uskutečňování poslání církve při obnově světa zvláštní podíl.

V tomto kontextu se nyní pokusme podívat na život světců jako na „živé evangelium“, které nám bylo předáno Tradicí církve. Obdobně jako církev přistupuje k Božímu slovu vtělenému do slov lidských - tedy k Písmu svatému (srov. DV 13), zkusme přistoupit k životu a odkazu světců. Biblické texty v sobě obsahují poselství, jaké autor textu inspirovaný Duchem Svatým zamýšlel předat svým současníkům. Exegeti nám ho pomáhají objevit a my se ho s pomocí Ducha Svatého snažíme aktualizovat pro svůj život a pro život našich společenství a inspirovat se jím. Tak v nás může Boží slovo žít a my se stáváme „živým evangelium“. Život světců v sobě

skrývá poselství evangelia, jež viděli jako aktuální pro svou dobu a prostředí. Pro objevení tohoto poselství potřebujeme znalost tehdejších společenských souvislostí, a také znalost církevní tradice: projevy zbožnosti té doby, záměr autorů zbožných legend, dobový přístup církve ke svatořečení atd.

Na základě těchto východisek pak můžeme pojmut scénář výuky nebo katecheze z těchto úhlů pohledu:

- Dílo světců z pohledu společnosti: jejich prorocká schopnost rozpoznat „znamení své doby“ a přiměřeně na ně reagovat pod vedením Ducha. Vnímání významu světců v národní tradici;
- Život a dílo světců z pohledu víry církve a chápání jejího poslání ve světě;
- Osobní zkušenost světců jejich neustálé konverze ve víře a prožívání křesťanské spirituality.

Metodické materiály a scénáře

V současné nabídce katechetických pomůcek u nás jsem neobjevila materiál, který by poskytoval ucelený pohled na život a význam světců v duchu výše popsaného. Vyskytují se však takové, jejichž přínos je přinejmenším diskutabilní. Dovolím si uvést příklad: Jedna příručka vydaná v letošním roce obsahuje omalovánku a k ní životopis psaný stylem téměř holých vět, z nichž se např. o sv. Janu Nepomuku Neumannovi dozvíme, že se narodil, studoval, byl vysvěcen, odjel jako misionář, postavil 80 kostelů, založil 150 katolických škol a zemřel náhle na úplné vyčerpání (zkráceno). Zkusme se vžít do situace dnešních dětí, které trpí nedostatkem času a pozornosti svých rodičů, kteří jsou přetíženi prací a povinnostmi. Jak takové děti osloví výše uvedené podání života svěťce, ze kterého vyplývá, že se dotýčný uštvál prací a zemřel úplným vyčerpáním? Je toto ideál křesťanského života, který by měl být předkládán dětem? Porozumí z tohoto podání evangelijnímu poselství správně?

Častým přístupem je moralizování: místo toho, aby byly účastníkům katecheze nebo vyučování navrženy otázky k přemýšlení, dostávají hotové podněty, jak se mají podle vzoru svěťce chovat. Tento postup nepřispívá k přijetí žádoucích postojů za vlastní.

Nabízím ke zvážení návrh pro metodické materiály, které budou vznikat, aby poskytl učitelé či katechetovi níže uvedené informace, na jejichž základě si může sestavit vlastní scénář hodiny nebo katecheze pro konkrétní účastníky. Přitom by měl uvážít, čeho chce dosáhnout a zda chce postihnout všechny pohledy uvedené v předchozím sloupci, nebo dát některému přednost. Důležité je, aby poselství života svěťce bylo účastníkům srozumitelné, pro ně aktuální, pravdivé v duchu evangelia a pozitivně motivující.

Návrh osnovy katechetického materiálu k životu světců:

- **Charakteristika příslušné doby a společnosti:** časové období, kultura společnosti, její vztah k náboženství, všeobecně uznávané životní hodnoty, vztah ke křesťanství a k církvi.
 - **Stav církve v dané době:** její organizace, převládající způsob pastorace a chápání víry a typické projevy zbožnosti.
- **Životní příběh a cesta víry svěťce:** sociální původ; způsob, jak se stal křesťanem, došel k opravdovému obrácení a rozpoznal své osobní povolání; čím se vyznačovala jeho křesťanská spiritualita, kdo mu byl vzorem; jakými obtížemi prošel ohledně věrnosti ve víře; jak Bůh naplnil jeho život smyslem a radostí z evangelia.
 - **Životní dílo svěťce pro církev a pro společnost:** ověřená fakta, legendy, tradované výklady (nutno rozlišovat!); prezentace života svěťce ve výuce dějepisu či v souvisejících školních předmětech; literární prameny o jeho životě; světec v umění; historické nejasnosti jeho života a jejich řešení v odborné literatuře (uplatní se u starších). Památky a tradice spojené s osobností svěťce (kostely, poutní místa, slavnosti, písně...). Připomínky ve společnosti (státní svátky...).
- **Poselství života svěťce:** působení v církvi a ve společnosti z hlediska Božího plánu spásy; osobní život svěťce z pohledu evangelia a povolání být „Božím obrazem“; čím přesáhl svoji dobu a stal se inspirací pro následující generace.

Metodika ke sv. Anežce České ke stažení na www.cestykatecheze.cz. Na s. 2 naleznete námět pro práci s dětmi.